

BEDENE

2023 MIDLERTIDIGE BEDE

2024 PERMANENTE BEDE

TRE MÅNEDER SENERE

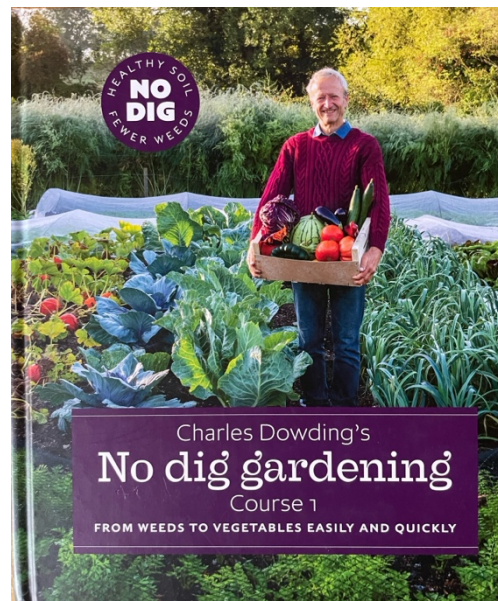

Et samskabelsesprojekt med min yngste datter Clara og svigersøn Thomas

GRAVEFRI KOMPOSTBASERET DYRKNING (no dig gardening) er på ingen måde en ny opfindelse. I mange århundreder har mennesker vidst, at tilførsel af en god kompost er optimal for livet i jorden, der gensvarer med at skabe optimale næringsbetingelser for stort set alle slags enårige grøntsager, samtidig med at jorden bliver bedre og bedre for hvert år, der går, uden tilsætning af andre former for gødning. Humusindholdet øges, og det gør jorden mere robust; den holder på vand, næring og struktur, så også erosions-risikoen reduceres, når der falder meget regn på kort tid.

Dette princip bliver ikke udnyttet optimalt, når en jord pløjes, kunstgødes og sprøjtes med pesticider.

Der er heldigvis dyrkere og formidlere, der ved deres eksempel minder os om, at naturens grundlæggende design, hvis vi lader livet i jorden arbejde i fred, er menneskets moderne metoder langt overlegen. Charles Dowding har skabt en forbillede-have, hvad angår at udnytte brug af kompost i kombination med, at han så godt som aldrig graver i sin jord. Til højre, et billede af forsiden af hans første bog herom. Han er i øvrigt meget generøs med gratis videoer om emnet og med eksempler fra egen have på YouTube.

Metoden består i al sin enkelhed i at så og plante i kompost, der blot toppes én gang om året i oktober / november.

Første år (som kan være alt fra oktober og indtil så-tidspunkt i april):

- Opmål bede i 75 cm. bredde, stier i 50 cm. bredde. Længde hvad der passer i din have.
- Fyld 15 cm. kompostjord på bedene. (Er der megen ukrudt i jorden kan det være en god ide også at have pap eller andet, der stopper græs og ukrudt, under bedene. Om end ikke andet så i hvert fald i første sæson.)
- Læg et tykt lag pap eller andet, der forhindrer græs og ukrudt, i stierne. Fyld 15 cm. flis ovenpå.
- Så eller sæt de spirer, du har planlagt på de optimale tidspunkter gennem sæsonen. Jorden er så næringsrig, at du i adskillige af bedene kan nå at så og høste to gange.

Efter sæsonafslutning, omkring oktober / november:

- Fyld 3-5 cm. kompost ovenpå dit bed. Bedet er nu klar til næste år. Der behøves ikke tilsat nogen form for gødning. Det mangfoldige liv i jorden sørger for resten!

Jeg har etableret mine bede i to omgange. Dels og vigtigst fordi jeg vidste, at jeg skulle have nedgravet ny kloak mellem år 1 og 2, og den ville komme til at gå på tværs af haven. Så jeg ville ikke lave de mere permanente bede, jeg ville ærgre mig over at skulle omgøre allerede året efter. Dels fordi jeg valgte ikke at bruge pap, af frygt for hvilke forstyrrende kemiske stoffer, der måtte være deri. Jeg brugte i stedet det første år, for at undertrykke græsset, der også havde en del genstridigt rajgræs i sig, en bionedbrydelig ukrudtsdug, som garanterer at være fri for diverse forstyrrende stoffer. Den skulle fjernes år to. Så uanset hvad vidste jeg, at første års bede var midlertidige og en begyndende jordforbedringsproces.

Ukrudtsdug blev som sagt fjernet år 2, da vi lavede de mere vedvarende bede. Jeg måtte så leve med mere ukrudt og lidt genstridigt græs, men til gengæld kunne jordforbedringen fortsætte i dybden.

2023 MIDLERTIDIGE BEDE. Processen var, at vi d. 19. marts 2023 først – i den yderst tunge, lerede og mudrede jord – forsøgte os med en gravemaskine, uden at have de nødvendige kompetencer til at styre den godt. Planen var at jævne ud og lave terrasser. Min grund er konsekvent skrånende, og for ikke at jord og flis skulle være i bevægelse nedefter, måtte der jævnes en smule ud. Samtidig, skrånende bede på cirka 15%’s hældning er en god ting ud fra optimal udnyttelse af solvinkel. Det handlede således om at finde et balancepunkt mellem skrånen og sikring af, at jord og flis blev på plads.

Min svigersøn kæmpede virkelig kampen med maskinen, og den fik da også udrettet noget. Fintuning gjorde vi med skovl. De unge, min yngste datter og svigersøn, tog virkelig fra. Vi brugte én dag med det grove arbejde. Og efterfølgende én dag, hvor vi skulle flytte champost og flis fra der hvor det var blevet læsset over væggen, på den øverste terrasse. Skrånende have er fantastisk, når man er færdig. Kæmpestort arbejde når man anlægger. For vi bar al jord og flis i ikea-posers ned ad smalle trapper. Billederne på denne og næste side viser processen.

Hvad jeg såede og hvilket udbytte, jeg fik, er vist i en anden fil. Her koncentrerer jeg mig udelukkende om at vise de strukturer, der er lavet i haven – hvordan og hvorfor.

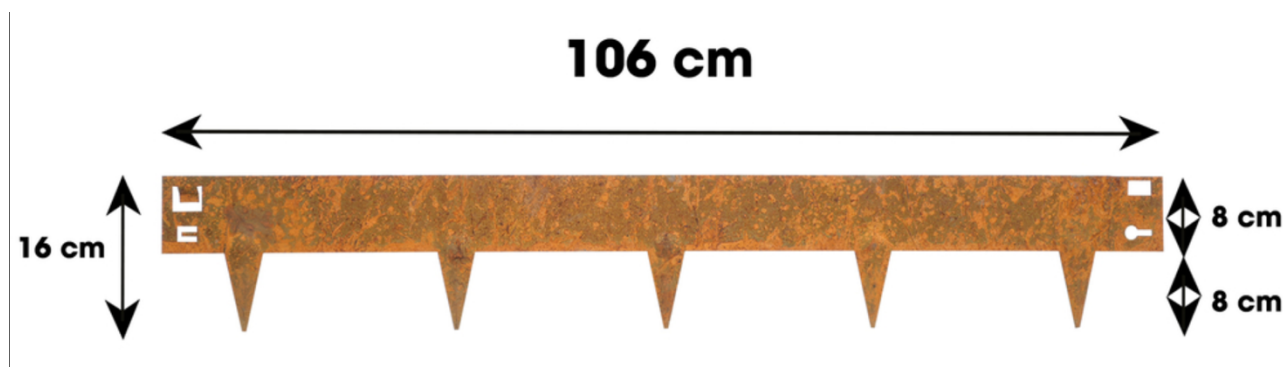
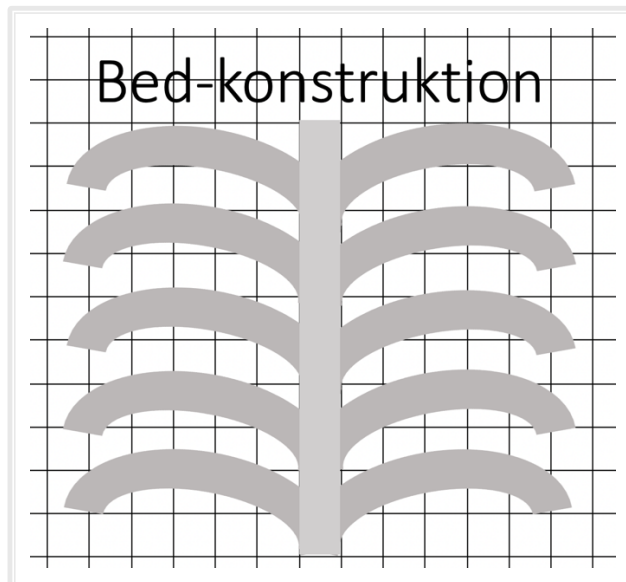

2024 PERMANENTE BEDE. Efter at regnvandstank (se anden fil) var kommet i jorden, og efter at ny kloakføring var blevet etableret oktober 2023- marts 2024, så var det tid at tænke i mere permanente bede. (Den lange periode til de to opgaver, fordi arbejdet blev pludseligt stoppet af det vådeste sen- efterår og vinter i mands minde, der midtvejs også bød på hård frost, inden alting blev til en mudderpøl igen.)

Jeg endte ud i to struktur-'benspænd'. Første: Selvom det ud fra en lang række parametre er upraktisk, så ville jeg have *buede bede*. I naturen findes der stort set ikke lige linjer. Min have skal i sit udtryk have flest mulige organiske former. Anden: Huset er symmetrisk, der er trappe ned i haven fra terrasse midt for huset. Derfor skulle *bedene være symmetriske*, fortsættende linjen / stien fra trappen. Der blev tilføjet en tredje dimension til den sti, der udgør midten hvorudfra bedene spreder sig. Nemlig en *pergola* til at markere indgang og udgang fra bedene.

Det endte efter mange undersøgelser og overvejelser med, at vi brugte 1,5 mm. tykt corten-stål. Det kan bues og bøjes som man ønsker det. Jeg fandt noget, der er nemt at samle, og der er spidser, der skubbes ned i jorden, og så skubber man nemt den mere faste stål så langt ned, som man ønsker.

Vi brugte gul snor til at afmærke de felter, hvorindenfor buen skulle laves. Det var bestemt ikke nemt at få målene til at være præcise, fordi haven både hælder nedad og mod højre, og bedene skulle af hensyn til solen ikke være i vater men lidt skrå, mens vi tilstræbte, at græsstierne mellem bedene skulle være tæt på vandrette. Det var på en og samme tid stramt design og organiske former og tilpasninger, der skulle følles tilpas for øjet, når det skuede ud over bedene. Vi ville bruge samme antal cortenstålplader til alle bede, det ville dog sikre, at bedene havde samme areal.

En kort stund tabte Clara gejsten og kunne ikke forstå, hvorfor jeg ikke bare byggede videre på de først anlagte bede, det var meget nemmere. Man da først vi fik fat i konstruktionen, så skulle projektet partout gøres færdig på dagen. Så pandelamper blev fundet frem, og de seje unge rykkede igennem.

Jeg forsøger at holde det begrænset, hvor meget jeg beder mine børn og svigerbørn om hjælp her. Fordi de har travle hverdage med studier, arbejde, og for to's vedkommende børn. Men når vi mødes om et projekt, så er det oftest både hyggeligt, hårdt og dybt tilfredsstillende at se noget blive skabt, sammen.

Morgenen efter måtte de to unge på deres ingeniørstudie før det blev lyst. Men straks undervisningen var forbi, kom de tilbage for at inspicere bedene – om konstruktionen virkede også i dagslys. Vi godkendte arbejdet!

DET STORE 'HVORFOR'. Min have er MIT projekt. Jeg elsker samskabelserne, simpelthen! Men jeg holder lige så meget af at føre projekterne til dørs selv. Drømmen om at lave denne her 'Edens Have', der både er en overflod af spiselighed og et leve- og værested for mange levende væsener, er jo min, og den skal ikke som sådan pådømmes andre. Jeg har været heldig og privilegeret at kunne bruge rigtig meget tid i haven fra maj og her til oktober 2024, hvor jeg skriver dette. Denne livsfase, ganske få måneder før jeg bliver 60, er faktisk første gang i livet, hvor jeg har haft så mange og lange stræk af timer og nogle gange dage, så tiden har føltes som så meget overflod, at jeg har kunnet gå i haven og gå i en form for 'tidløshedszone'. Det flow, den sanselighed, det nærvær, det fravær af ligegyldige eller bekymrede tanker, jamen altså, jeg er så benovet over at erfare dette! For de cirka 30 år, hvor der var hjemmeboende børn og egen virksomhedsdrift, der krævede sit, det var i tid 'fast arbejde'. Så rigdom måles bestemt ikke kun i penge, det måles også i, om tiden føles så rumlig og ikke presset, at man kan gå i flow med og trives med sine gøremål.

Well, før jeg helt spacer ud ad den romantiske tangent, så vil jeg dog sige, at hvor er 3 kubikmeter chompost mange Ikea-posser - og året før i øvrigt hele 6 kubikmeter chompost og 3 kubikmeter flis. Først med spade læsset i to Ikeaposer ude ved vejen, så båret ned ad én trappe, så hen over vest-terrassen, så ned ad næste trappe, og så ned til bedene og blive læsset af. Jeg brugte til år to projektet to dage á 9 timer på at fylde bedene med chomposten. Første år mange, mange flere timer på det. Var det arbejdet

værd? Når man elsker at arbejde i haven, så er svaret et rungende ja. Når arbejdet i haven er 'kærlighed i handling' og i øvrigt god motion, og det dermed giver mening, så er svaret endnu mere ja. Er det surt arbejde, f.eks. hvis man hellere vil gå en runde golf for at fornøjes og få motion, eller cykle en tur, og er man i øvrigt i livet presset på tid, så er svaret nej. På den måde er spørgsmålet, 'er det det værd?' i virkeligheden meget et spørgsmål om værdier og hvad der dermed giver mening at bruge sin tid på.

ANDRE DETAILREFLEKSIONER: Jeg har de sidste to år gjort mig en masse tanker og fået erfaringer om for og imod flis og / eller græs som sti mellem bede. Ligesom jeg nu har fået erfaringer med de buede bede, deres fordele og ulemper funktionelt og æstetisk. Det er alt lige fra arbejdsstillinger i forhold til at så, vedligeholde og høste, til ukrudt og snegle, til pasning af græsset omkring bedene, jeg har gjort mig erfaringer med. Disse refleksioner og erfaringer deles i de filer, der har med bedenes dyrkning at gøre. For nu, i denne portfolio er fokus som sagt udelukkende: Bedenes tilblivelse. Sidste billede viser, at den opgave er løst. Datoen var 29.3.2024. Meget andet ventede forude...

